

УДК 378.147.88

ІННА ШЕЛУДЬКО, аспірант

Хмельницький національний університет

Адреса: вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, 29016, Україна

E-mail:inna_sheludko@list.ru

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ «ТЕХНОЛОГІЙ» У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ США

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються можливості і перспективи використання досвіду методу проектів на уроках «Технологій» у загальноосвітніх навчальних закладах США. Саме структурованість, зміст відповідно до національних традицій і європейських стандартів зумовили складові освітнього успіху американської загальноосвітньої школи. Ця обставина спонукає вітчизняних учених-педагогів до виявлення і наукового обґрунтування шляхів творчого використання наукових здобутків освітньої системи США. З огляду на вищевказане, нами визначено такі завдання: узагальнити прогресивні тенденції та підходи до якісної підготовки учнів у національній середній школі; сформулювати настанови, що сприятимуть підвищенню ефективності підготовки українських учнів на уроках «Технологій» і, як наслідок, забезпечать успішну інтеграцію національної системи освіти до загальноєвропейського освітнього простору.

Ключові слова: система освіти, «Технології», педагогічний досвід, навчальний процес, метод проектів, творчий проект.

ВСТУП

Незважаючи на всесвітню кризу в системі освіти, американська школа перебуває в пошуку нових методів та форм організації навчально-виховного процесу, зокрема в аспекті застосування методу проектів, який є ефективним засобом реалізації змісту освітньої галузі «Технологія» у загальноосвітніх навчальних закладах, проте не є єдиним методом досягнення освітніх цілей.

У контексті освітньої галузі «Технологія» реалізація загальноосвітніх завдань передбачає проектно-технологічну та інформаційну діяльність учнів, що вимагає добору доцільних методів навчання. Метод проектів за своєю структурою сприяє творчій самостійній проектній та технологічній діяльності учнів із використанням різних джерел інформації і тому значною мірою задовольняє усі ці вимоги [1; 5].

Пошук Україною власних шляхів удосконалення системи освіти є виправданим. Цінність досвіду впровадження проектної технології у навчальний процес у США для забезпечення цілісного розвитку дитини, підготовки її до дорослого життя, у якому вона зможе себе повністю реалізувати та принести користь суспільству, видається незаперечною для підвищення якості української освіти. Завдяки історичним та ментальним особливостям науковий пошук у США характеризується інтенсивністю, динамічністю й актуальністю, що є необхідним для вчителів та науковців, яких турбує проблема докорінної модернізації шкільної освіти, впровадження нових, нетрадиційних моделей навчання та вивчення наявного досвіду зарубіжних країн.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті ставимо за мету обґрунтувати рекомендації щодо впровадження досвіду використання методу проектів на уроках «Технологій» у загальноосвітніх навчальних закладах США в практику шкіл України.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основною метою розвитку освіти є створення такої системи педагогічної освіти, яка на основі національних надбань світового значення та усталених європейських традицій забезпечує формування педагогічних працівників, здатних здійснювати професійну діяльність на високому рівні.

Сьогодні метод проектів завдяки реалізації в освіті особистісно-орієнтованого підходу широко впроваджується в практику роботи загальноосвітньої і вищої школи. Великого значення для розробки теоретичних основ проектної діяльності набувають праці В. Гузеєва, О. Коберника, Н. Пахомової, О. Пехоти, Е. Полата, С. Ящук. Огляд цієї проблеми зроблено в дисертації М. Пелагейченко. Історіографію методу проектів (від Дж. Дьюї до наших днів) запропоновано у дисертаційній роботі М. Елькіна, у якій автор детально проаналізував сутність понять «проект», «проектна діяльність», «творча проектна діяльність», «проектне навчання», «метод проектів» [2; 3; 5].

Під час дослідження нами використано такі методи: аналіз і синтез психологічних та педагогічних наукових знань, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інтерес вітчизняних та зарубіжних педагогів до методу проектів [1; 5; 6] зумовлений його спрямованістю на безпосереднє залучення учнів до практичних проблем сучасного життя, можливістю створення і впровадження у навчальний процес варіативних та авторських програм (наприклад, «Експериментальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Трудове навчання 5–9 класи», навчальна програма «Трудове навчання 5–9 класи (нова редакція)» за загальною редакцією В. Мадзігона [5], які базуються на Державному стандарті освітньої галузі «Технологія» [2] та проектно-технологічній системі навчання тощо).

Термін «проект» («progetto» *итал.*, «projekt» *нім.*, «project» *англ.*, «projet» *фр.*) використовувався для позначення освітнього навчального прийому. Спочатку термін «метод проектів» з'явився при підготовці інженерів у 1824 році і лише з 1908 року почав широко використовуватися у роботі американських сільських шкіл.

Із метою подальшого використання поняття «проект» пропонується таке його визначення (див. табл. 1). Слід зазначити, що визначення підібрані таким чином, щоб проілюструвати безпосередній зв'язок проекту з навчанням технології.

Проведений нами історіографічний огляд свідчить про те, що вітчизняні та зарубіжні дослідники по-різному розуміли метод проектів і вкладали у нього індивідуальне змістове наповнення.

Аналіз досвіду американських та українських шкіл дає можливість виділити вміння, яких набувають учні у процесі проектної діяльності у навчально-виховному процесі:

- планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати;
- використовувати багато джерел інформації;
- самостійно збирати і накопичувати матеріал;
- аналізувати, зіставляти факти, аргументувати свою думку;
- приймати рішення;
- установлювати соціальні контакти;

- створювати «кінцевий продукт» – матеріальний результат проектної діяльності;
- представляти створене перед аудиторією, оцінювати себе та інших [1; 4; 2; 6].

Таблиця 1

Визначення поняття «проект»

Дослідник	Визначення
Б. Вульфсон	Процес вивчення певного матеріалу із набуттям знань та навичок, а потім конструювання на основі здобутих знань проектів
Н. Матяш	«Занурення» в обрану проблему та її ґрунтовне дослідження
О. Коберник	Спеціально організований учителем і самостійно виконуваний учнями комплекс дій, що завершується результатом, створенням творчого продукту
Дж. Стівенсон	Дія, яка вирішує поставлене завдання в природніх умовах, без яких проект неможливий
С. Шабага, В. Сидоренко	Практичне розв'язання завдань міжпредметного характеру (у вузькому педагогічному змісті) / система навчання (у широкому розумінні)
Є. Каганов	Будь-яка дія, що здійснюється від щирого серця із визначеною метою
Є. Полат	Спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), яка повинна завершитися досить реальним практичним результатом, оформленим тим чи іншим способом

Теоретично обґрунтоване застосування методу проектів відбулося у кінці XIX – на поч. XX ст. у США невідповідно. У цей період виникла необхідність у нових формах знань, оскільки життя потребувало творчої, самостійної особистості, яка могла б швидко та ефективно застосувати свої знання на практиці.

Основою методу проектів стали педагогічні ідеї американського педагога, психолога, соціолога, представника філософії прагматизму Дж. Дьюї (1859–1952) (John Dewey). На думку Дж. Дьюї, людство пережило три великі революції, які вплинули на стан та необхідність реформування освіти початку XX століття: інтелектуальну, яка була наслідком численної кількості наукових відкриттів; технократичну, що супроводжувалася розвитком сучасної техніки та винаходами; соціальну, яка була результатом зростання існуючої демократії [7].

Важливою рисою проектного методу американський педагог В. Кілпатрік вважав мотивацію учня до навчання, з чим не можна не погодитися. Водночас дослідник визначив не тільки позитивні, а й «тіньові» сторони методу проектів. Він доводив, що недолік такого методу полягає у тому, що його не завжди можна використати, оскільки не в кожній дитини вдається розвинути осмислену цілеспрямованість. Тому дослідник не вважав за потрібне у навчальному процесі обмежуватися тільки одним методом проектів [6], що є цілком умотивованим.

Починаючи із 20-х років XX ст., американські педагоги всіх рівнів навчання звертають свою увагу на впровадження методу проектів в освітню систему. Зокрема, на конференції у Бруквуді (1924) вчителі, які працювали у галузі робітничої освіти,

закликали прогресивне вчителство Америки звернути серйозну увагу на можливість використання методу проектів у робітничій школі.

У 40-ві роки ХХ ст. метод проектів стимулює розвиток кооперативного методу навчання «collaborative or cooperative learning», в основу якого покладена соціально-психологічна теорія К. Левіна, когнітивна Ж. Піаже та Л. Виготського, а також біхевіористська Б. Скінера, Р. Славіна. Метод проектів, орієнтований на індивідуальну, парну чи групову діяльність, почав вдало поєднуватися із вищезгаданим методом.

Всупереч критиці «прогресивізму» та ідей Дж. Дьюї у 60-ті роки, уже в останні десятиліття ХХ – поч. ХХІ ст. при розробці нових теорій і моделей, які спираються на когнітивізм, спостерігається активне використання методу проектів для досягнення освітніх цілей [7].

Слід зазначити, що в цей час найбільш повно застосовувалися два типи проектів: перший – у роботі експериментальних шкіл, де проекти базувалися на реальному житті дітей і з їх допомогою діти отримували знання з основних предметів; другий – проекти, що проводилися переважно у сільських школах і ґрунтувалися на навчальному предметі та враховували інтереси учнів. Також проекти поділялися на колективні (виконувалися групою учнів) та індивідуальні (окремим учнем) [4; 5].

Необхідно наголосити, що метод проектів використовується у США не тільки у середніх загальноосвітніх навчальних закладах. Так, на початку ХХ ст. у США була порушена проблема боротьби з ліквідацією неграмотності, тому у денних та вечірніх школах активно використовувався метод проектів [5]. Зрозуміло, що проекти, які виконуються в позаурочний час (позаурочна, гурткова, виховна робота), більш довготривалі та різноманітні за своєю тематикою, оскільки не чітко обмежені в часі.

Метод проектів упроваджувався у навчальний процес США впродовж усього ХХ ст. та активно застосовується й дотепер. Український дослідник В. Мадзігон, вивчаючи особливості трудової підготовки учнів у розвинутих країнах світу, зокрема у США, у своїй монографії звертає увагу на те, що основними методами трудового навчання у початковій та основній школах є метод проектів, метод ділової гри та вирішення проблемних ситуацій [6].

Вивчення досвіду використання технологій в американській школі засвідчує, що проектна методика привчає учня самостійно здобувати нові знання, цим самим готуючи його до життя у суспільстві; велика увага приділяється партнерським стосункам у діяльності, які формують відповідальність та розвиток комунікативних умінь. У кінці ХХ століття посилюється інтерес американських науковців до методу проектів, оскільки засоби мотивації та зацікавленості сучасного учня набувають все більшої актуальності [3].

Концепцією американської школи є підготовка дітей до «реального життя». Цікавим є той факт, що не тільки кожна школа може мати власну програму, а й кожен учень може навчатися за індивідуальною навчальною програмою. Вона передбачає впровадження специфічної індивідуальної програми вивчення навчальних курсів відповідно до нахилів та здібностей дитини і реалізується безпосередньо під керівництвом консультаційної ради [5].

Б. Мельниченко детально розглянув моделі технологічної освіти у США, започаткованих методом проектів, у яких чітко простежується навчання за цим методом або широке використання окремих його ідей. Це модель «Індивідуальне навчання» (60-ті роки, Пітсбурзький університет), дослідницька методика «Запрошення до дослідження» (середина 60-х років, методика американського педагога Дж. Шваба;

Оклефський коледж у Пітсбурзі, коледж Ітон Ереа та ін.), проект спільного або кооперативного навчання (1980–1990-ті роки, університети штатів Балтимора, Міннесота, Каліфорнія), альтернативні школи (1968 р. створення), відкриті школи (штат Міннесота та ін.) тощо [6].

У школах США намагаються розвивати, пристосовуючи до нових умов сьогодення, досвід нетрадиційних навчально-виховних установ, який базується на ідеях Дж. Дьюї. Виконання проектів активно впроваджується у США й у позаурочний час. Наприклад, програма додаткової освіти американських школярів «4–Н» (Head – «голова», Heart – «серце», Hands – «руки», Health – «здоров'я») передбачає такі види діяльності, які охоплюють усі сфери життя дітей, а основним видом діяльності є проекти – самостійні практичні завдання, які носять творчий характер. Усі необхідні для життя вміння та знання діти отримують у процесі самостійної практичної роботи, причому розумова і фізична праця вдало поєднуються [7].

Зрозуміло, що з часом метод проектів, в основу якого покладено ідею вільного виховання, було модифіковано. Зараз він став інтегрованим компонентом у розробленій структурі освіти. Але основні принципи залишаються незмінними: набуття практичного досвіду із життєвих ситуацій (навчальним класом стає навколишнє середовище), розвиток критичного і творчого мислення, вміння аналізувати, систематизувати, узагальнювати та, головне, використовувати набуті знання на практиці; створення необхідних умов для самовираження та саморозвитку дитини, формування дослідницьких умінь, розширення кругозору учнів, розвиток їхньої пізнавальної і розумової діяльності; встановлення необхідних міцних міжпредметних зв'язків та творчої співпраці учнів між собою, з учителем і з навчальним матеріалом.

ВИСНОВКИ

Завдяки поширенню світового педагогічного досвіду метод проектів має змогу відроджуватися, вдосконалюватися, враховуючи зміни сьогодення та відповідно до вимог сучасного суспільства, що позитивно впливає на розвиток освітньої галузі «Технологія» та зміст уроків трудового навчання у школі. Досвід використання методу проектів є позитивним тому, що він узгоджується з концепціями освітньої галузі «Технологія» і використовується для реалізації чинної програми з трудового навчання.

Гострою залишається проблема підготовки чи перепідготовки кваліфікованих учителів. Актуальним також є використання вчителями належного інформаційного і методичного забезпечення, адже ефективність його використання у навчально-виховному процесі залежить від професійного рівня учителя, який виступає в ролі організатора, координатора та експерта на різних етапах проектної діяльності і буде уроком на засадах демократії, співпраці й творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В. Беспалько. – М. : Изд-во Института проф. обр. Мин. обр. России, 1995. – 336 с.
2. Державний стандарт освітньої галузі «Технологія» // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – № 4. – С. 4.
3. Зязюн І. Процеси модернізації сучасної педагогічної освіти в Україні / І. Зязюн // Професійна освіта: педагогіка і психологія: польсько-український журнал / за ред. Т. Левовацького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – Ченстохова – Київ : АІД, 2006. – Вип. VIII. – С. 105–115.

4. Коберник О. Методика організації проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання : навчально-методичний посібник / О. Коберник, С. Ящук. – Умань, 2001. – 82 с.

5. Коберник О. Проектування на уроках трудового навчання / О. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2001. – № 4. – С. 12–14.

6. Marginson S. Global field and global imagining: Bourdieu and worldwide higher education / S. Marginson // British Journal of Sociology of Education. – May 2008. – Vol. 29. – No. 3. – P. 303–315.

7. Valimaa J. Nationalisation, localization and globalization in Finnish higher education / J. Valimaa // Higher Education. – 2004. – № 48. – P. 27–54.